

Clairobscur

I denne brug af lys og skygge fungerer billedets udefrakommende lyskilde næsten som en skarp projektør i et mørkt og udefinerligt rum. Der foretages således en selektiv (manipulerende og iscenesat) udvælgelse, for kunstneren bestemmer suverænt, hvad der er vigtigt. Han eller hun dirigerer så at sige beskuerens blik, som om der blev sat en projektør på udvalgte områder i billedet, og af den årsag kaldes *clairobscur* også *projektørlys*. Den kontrastfyldte og abrupte opdeling mellem helt lyst og helt mørkt bevirker, at formen splittes ad, så det er svært at se, hvor form hører op, og omgivelser begynder.

Under de religiøse konflikter mellem protestantismen og katolicismen i det 16. og 17. århundrede, blev *clairobscur* den lysbehandling, der bedst kunne tjene kunstens retoriske (propaganda)funktion. Teknikkens iscenesættende og teatraliske effekt blev stærkt udnyttet af de malere, der arbejdede i den katolske kirkes tjeneste, hvor den medvirkede til at overvælde, overbevise og måske endda overvinde folket til det, man opfattede som den rette tro.

Den propagandistiske og iscenesættende kvalitet, man finder i *clairobscur*, udnyttes også i nutiden, ikke mindst i PR og marketing, hvor den ofte bruges i reklamefotografier på grund af dens stærkt manipulerende effekt.

Clairobscur-teknikken var ikke overraskende en meget populær teknik for den italienske barokkunstner Caravaggio, som netop brugte sin kunst som en slags religiøs propaganda, der skulle omvende folk til den rette tro. I dette eksempel er der tale om en helt ekstrem *clairobscur*-effekt: Stående foran Jesus siger den ene discipel, Thomas, at først når han har set stigmata-mærkerne fra korset og mærket dem med sine egne fingre, kan han tro på Jesu ord om genopstandelsen.

Caravaggio, *Den tvivlende Thomas Peters fornægtelse*, 1602-03

Den dramatiske og teatraliske scene, der udspiller sig foran os, er skabt ved hjælp af en lysbehandling, der ikke bare er kontrastrig og visuelt manipulerende. Den er faktisk også symbolsk og altså betydningsbærende. Det mest oplyste område i billedet er jo netop Jesu krop og sår til venstre i billedet, idet han her overbeviser Thomas om den rette tro.